

RÖSTER OM NARKOTIKA PÅ GÖTEBORGS KROGAR

**En djupintervjustudie med krögare, chefer och anställda
på krogar och nattklubbar i centrala Göteborg**

**Lennart Johansson
Josefine Lökvist**

2006

Rapport 7

Intervjuer:
Lennart Johansson, RUS
Sammanställning:
Josefin Lökvist
Studentfirman, HT 06
9:e terminen, Psykologprogrammet
Handledare: Christian Jakobsson

Sammanfattning

Här undersöks drogsituationen på krogar och nattklubbar i centrala Göteborg, utifrån intervjuer med kroganställda och krogledning. Drogproblemet uppgavs vara mycket utbrett, särskilt på nattklubbar. Krogens profilering, musikval och personal ansågs inverka på vilka gäster som dras till krogen. Det uppgavs att krogknarkandet finns i många olika grupper, men att sysselsatta i krogbranschen är särskilt exponerade. Centralstimulerande droger ansågs vara det vanliga, kombinerat med ett stort alkoholintag. Det diskuterades även när och var drogerna intas. Andra aspekter som berördes var vilka åtgärder som vidtas, svårigheter med bristande befogenheter i kampen mot droger, liksom vikten av policy och konsekvenser för den som upptäcks. Det uppgavs förekomma en viss liberalitet hos vissa krogar, men även problem behäftade med narkotikan, såsom kriminella gäng. Sist diskuterades tankar om stödinsatser för människor med riskbruk och missbruk.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	3
BAKGRUND	4
Enkätstudien Narkotika på krogen	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
METOD	5
RESULTAT	7
DISKUSSION	21
REFERENS	29

BAKGRUND

Denna studie påbörjades hösten 2004 som ett komplement till en annan studie i RUS-projektet, "Narkotika på krogen", en kartläggning av drogsituationen på Göteborgs restauranger. Detta var en enkätstudie med 316 personer sysselsatta inom restaurangbranschen och publicerades i maj 2005.

Intervjuerna i denna studie gjordes mellan hösten 2004 och våren 2006, med personer inom branschen, för att ge en mer utförlig bild av den kvantitativa studien. Under perioden sedan de första intervjuerna gjordes har mycket skett genom påverkan från RUS. Ett antal önskemål som framkom i intervjuerna har tillmötesgåtts. Detta gäller bland annat ökade polisinsatser och mer utbildning. Likaså erbjuder numera RUS rådgivning till krogar som vill utforma en skriftlig handlingsplan mot narkotika (Lennart Johansson, RUS, telefonsamtal november 2006).

Enkätstudien Narkotika på krogen

"Narkotika på krogen" riktade sig till anställda inom olika typer av restauranger i Göteborg, såsom barer, matrestauranger, hotell, nattklubbar och casinon. Alla yrkeskategorier i branschen var representerade.

I studien uppgav 12 % att de såg drogpåverkad gäster varje kväll. Det rådde dock delade meningar i frågan om det är lätt att se om någon är drogpåverkad. Lika stor andel som svarade att det är lätt, svarade att det är svårt (27 respektive 28 %). Många menade att det beror på vilken drog det gäller och att det ofta är svårt att skilja mellan berusning och narkotikapåverkan. Det framkom en viss tolerans bland deltagarna, där så många som 22% inte ansåg att en gäst ska avvisas om den uppför sig väl. Majoriteten ansåg dock att en drogpåverkad person ska avvisas.

Under det senaste året hade så många som 43% i sitt arbetspass sett någon ta narkotika (t ex snorta eller ta en tablett) och 46% hade sett någon bli erbjuden. 45% hade blivit erbjudna droger på krogen i Göteborg och 17 % hade också använt narkotika där. 15 % hade erbjudits droger på krogen där de arbetar. Vanligast var dock att de erbjudits droger utomlands och hos vänner (64 respektive 62%). 38% hade erbjudits droger på gatan och 11% på ravefest.

I åldersgruppen 18 - 24 år hade totalt 53% av deltagarna någon gång använt narkotika och 28% hade använt droger det senaste året. Detta jämfördes med CAN-studien (2003), en studie om ungas drogvanor över hela landet. Där uppgav 17% i åldrarna 16-24 år att de någon gång använt narkotika (23 % av de unga i storstadsområden) och 7% att de använt droger någon gång under det senaste året. I CAN-studien uppgav också så många som 38% av de unga att det är lätt att få tag i narkotika på pubar och klubbar.

Enligt enkätstudien framgick därmed att kroganställda använder betydligt mer droger än normalbefolkningen. Författarna såg restauranganställda som en riskgrupp för att hamna i ett missbruk, då det är lätt att komma i kontakt med droger i krogmiljön och tröskeln till att prova är lägre. Studien föreslår även andra aspekter av arbetsmiljön, såsom högt tempo och sena arbetstider, som bidragande orsaker till drogbruk hos personal, och att droger kanske tas för att orka.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Denna studie syftar till att ge en fylligare bild av vissa resultat från enkätstudien, men även att upptäcka nya aspekter att utforska. De frågeställningar som berörs är:

1. Vad finns det för inställning i krogbranschen till att det finns narkotika på krogen?
 - a) Upplevs det som ett problem och i så fall i vilka avseenden?
 - b) Finns det en acceptans för att det förekommer droger på krogen? Uppfattar man att det lönar sig att agera och att man får den hjälp man behöver från samhället?
 - c) Hur aktiva är krogarna i sitt ställningstagande mot narkotika? Vilka åtgärder är man beredda att vidta?
2. När och var florerar det mest narkotika? Hur införskaffas det och hur intas det?
 - a) När förekommer det mest droger? Har det någon anknytning till särskilda dagar eller till restaurangernas öppettider?
 - b) Var finns de största problemen? Drar vissa sorters krogar eller klubbar till sig mer människor som använder narkotika? Tar gästerna drogerna innan de går in på stället eller tas de där inne – och om de tas där inne, var intas de då?
 - c) Hur införskaffas drogerna? Förekommer försäljning inne på krogen? Hur intas narkotikan? Finns det ett samband mellan dryckes- och drogvanor?
3. Övriga frågor
 - a) Är krogen en miljö där många lockas att prova droger?
 - b) Vilka kategorier av människor är det som använder narkotika på krogen? Kan man identifiera särskilda riskgrupper?
 - c) Tankar om stödinsatser för människor med riskbruk och missbruk.

METOD

Studien har omfattat anonyma intervjuer med fem krögare*, två bartendrar och en ordningsvaktchef, från trendkrogar och nattklubbar på Avenyn. En intervjuperson med särskilt intressanta infallsvinklar har tagits med i rapporten, trots endast tre år i branschen. I övrigt har alla intervjupersoner lång branscherfarenhet. En annan föresats i urvalet var att de intervjuade själva inte skulle ha några aktuella drogvanor, då en annan studie i RUS-projektet inriktar sig på narkotikabrukare. Ingen av de intervjuade ingick i enkätstudien. Intervjuerna har spelats in och skrivits ut ordagrant och de citat som tagits med återges i förkortad form, för läsbarhetens och relevansens skull. Utifrån intervjuerna och studiens frågeställningar har olika tematan framkommit, som diskuteras och jämförs med resultaten i enkätstudien.

Intervjuerna är gjorda av Lennart Johansson, samordnare i RUS-projektet Göteborg, och anställd inom cityenheten med placering på narkotikaroteln. Innan intervjuerna genomfördes betonades därför att han var där i egenskap av myndighetsperson utan myndighetsutövning.

Studien är kvalitativ och inte statistisk, varför den inte kan ge några generaliserbara slutsatser. Ansatsen är istället explorativ, undersökande. Intervjuerna har skett utifrån en intervjuguide med öppna frågor som inte behöver ställas i samma ordning. Istället lämnas utrymme för nya frågeställningar som framkommer i intervjun. Detta gör det möjligt att upptäcka okända fenomen och nya infallsvinklar och därmed få en djupare förståelse av drogsituationen i Göteborgs krogliv.

* För enkelhetens skull används ”krogledning” som samlingsbegrepp för krögare, restaurangchef och nattklubbschef. Likaså används ”krog” sammanfattande för krogar, restauranger och nattklubbar.

RESULTAT

1. Vad finns det för inställning i krogbranschen till narkotikan på krogen?

a) Upplevs narkotikan som ett problem och i så fall i vilka avseenden?

Ett par personer menade att inställningen till droger skiljer sig mellan olika krogar.

”... Jag tror inte att någon tycker det är OK ... Men sedan är det ju olika ... krogar också, och vad man har för policy, och ... typ av personal...” (restaurangchef)

Ett problem för ordning och säkerhet?

Flera av de som arbetar i krogledning framhöll att, beroende på drog, kan narkotikapåverkade uppföra sig relativt väl. Två av dessa såg det inte som ett ordningsproblem, utan menade att berusade gäster kan vara svårare att hantera.

”Vissa kan föra sig bättre narkotikapåverkade än inte. Och då blir det plötsligt en bra gäst. Och så länge han eller hon inte utmärker sig ... en människa som tar kokain, klarar av att dricka mer... Sedan då om det är någon som flyger runt, så klart att det ser ju för det första väldigt illa ut ... Så det beror ju lite på, som sagt, vad gästen tar.” (restaurangchef)

”... GHB,... då är det ju rörigt och bråkigt... men, ... nattklubbsnarkotika ... framför allt kokain och amfetamin ... de personerna i sig har ... jag inte svårare att ha att göra med än människor som har druckit för mycket ... alkohol är ofta en svårare drog att hantera, för den blir ofta ganska mycket mer aggressiv ... ” (nattklubbschef)

Båda bartendrarna uppfattade det däremot som att drogpåverkade är mer oroliga.

”... en narkotikapåverkad person är mer opålitlig i humöret... Sen skapar alltid narkotikan en otrevlig stämning – alla är misstänksamma på alla – ... de av mina kompisar som håller på – de är ju skitnojiga...”

”... Det förstör... Jag kan tänka mig att narkotikapåverkade personer kanske blir lite mer aggressiva, stör på ett annat sätt. I och med att de utmärker sig.”

Ett par restaurangchefer menade att narkotikapåverkan är nyckfullt och att man inte vet hur personen kommer reagera. De framhöll det som säkerhetsfrågan, för både personalen och gästerna.

Kriminalitet

En person uppgav sig vara oroligare för den organiserade brottsligheten bakom narkotikahanteringen än för narkotikaanvändarna.

”... det för med sig så mycket tung kriminalitet ... de som ligger bakom försäljning av narkotika och som är organiserade i de här gängen ... Alkohol är ju ändå lagligt, så att det behövs inte massa organisationer ... narkotikan ställer till enorma problem, med gäng ...

det blir tung kriminalitet. Pistoler, och hot och, dumheter runtomkring det...”
(nattklubbschef)

På frågan om narkotika drar till sig människor med vapen svarade en person:

”Ja, visst är det så. Börjar du få dit folk som håller på med droger så har du ett stort problem och det måste man bli av med... det blir spring ut och in ... fram och tillbaks hela tiden. Gäster som inte ger dig någonting utan som man ryser av bara att se dem komma....”
(restaurangchef)

Krogens rykte och ekonomiska aspekter

En krögare framhöll att ett problem med narkotika är att man får myndigheternas ögon på sig och att det även skadar krogens rykte bland gäster han vill ha till sig. Flera som arbetar i krogledning uppgav att krogarna förlorar pengar på drogförekomsten och hänvisade till att de som använder narkotika köper mindre eller inget alls i baren.

” ... Alltså, det är väl ingen krögare som vill ha narkotika på sin krog? Alla krögare vill ju, ... sälja sprit...”(restaurangchef)

Det fanns också en uppfattning att de som knarkar drar mycket pengar till krogen och att krogen ofta överser med att de använder droger:

”Det tror jag absolut att det händer, dagligen!” (restaurangchef)

”... på många ställen handlar det mycket om att bara tjäna pengar o då skiter krögaren i vem det är som betalar och med vilka pengar det betalas ...”(bartender)

b) Finns det en acceptans i krogbranschen för att det finns droger där?

Problemet är stort och upplevs som en del av vardagen

Det framkom att problemet är stort och har blivit en del av vardagen.

”... Därmed inte sagt att det inte förekommer narkotika på krogen, för det gör det, vid varje öppetillfälle. Det kommer det att göra här till helgen också, och nästa helg och så vidare, och på samtliga krogar nästan.”(nattklubbschef)

” ... ett ganska stort problem, och det kommer alltid att finnas... Men det är ju ingenting jag tänker på dagligen... Naturligtvis skulle det vara fantastiskt att ha en drogfri krog.”
(restaurangchef)

En krögare beskrev en acceptans bland kroggästerna parat med en rädsla att agera.

”... två killar ... går in på toaletten ... alla vet att de ska förmodligen gå in och ta droger. Det har blivit så socialt accepterat..., ska jag ska jag tillkalla vakten, ... hans polare kanske står bakom mig ... då blir jag misshandlad ... Folk ...orkar ju inte ... engagera sig ... Dels är det för vanligt och, två, det blir en riktig soppa för den som börjar engagera sig.”

Som just nämnts fanns det också en uppfattning att människor som knarkar på krogen drar dit mycket pengar och att det ofta överses med att dessa tar droger.

Hög personalomsättning och hård arbetsmiljö

Restaurangbranschen framstår som en bransch med hög personalomsättning. Ordningssvaktchefen nämnde att detta bidrar till en liberalitet mot droger. Den höga omsättningen av personal kan kopplas till att krogjobb inte tas på allvar och ofta fungerar som extrajobb för studerande. En annan viktig orsak som nämndes var arbetsmiljön, som framstår som hård och slitsam.

”... andra förklaringar till att det stor personalomsättning det är just för att det är inte många människor som klarar av rent fysiskt och psykiskt att jobba nätter på nätter på nätter på nätter i nattklubbar med hög volym, med berusade gäster, med arga, otrevliga, kaxiga typer när de blir berusade. ...så det är en hård arbetsmiljö och ... rätt strukturer för att vara ett extraarbete, ... det är förklaringen också till att det är så hög omsättning...”
(ordningssvaktchef)

”... efter ett par år så blir man sliten och vill göra någonting annat.... Du jobbar med fulla människor, jobbiga människor, det är slitigt, det är tungt, nu är det inte roligt längre men det är, alltså, hög musik, eh, du får skit hela tiden, alltså, det är ju tungt, man orkar inte. Man orkar inte. Så är det bara.”(restaurangchef)

Svårigheter med att upptäcka narkotika och avvisa gäster

Nattklubbschefen framhöll svårigheten att upptäcka vanliga kroggäster som ingen skulle misstänka. Han menade att det är svårt att se om någon tagit droger, lätt att gömma narkotika och att vakterna har begränsade befogenheter att söka efter den.

”... vakter har inte ens rätt att göra en kroppsvisitation ... de har inte ens rätt att gräva efter en kniv, inte en pistol heller... Även om du ser att det är en pistol under tröjan på en människa så får inte en vakt lov att lyfta på tröjan och ta ut pistolen. ... och då pratar vi narkotika som är små, små påsar som du kan stoppa in var som helst...”

Ett konkret dilemma som nämndes av en krögare är att ställas inför att det är en bekant som är påverkad. Det framkom också att det kan vara svårt för dörrvakter att avvisa folk, men att respekten för polis är större.

Inställning till polisens / samhällets insatser

I motsats till en avtrubningseffekt uttrycktes ett engagemang och en önskan om större medvetenhet från samhället, om mer insatser och tydligare signaler om att det inte är accepterat att använda narkotika.

”... så länge de inte gör någonting med stor kraft ... kommer aldrig Kristina, sjuksköterska på Östra sjukhuset, även om hon är utbildad ... förstå att det är fel...”(krögare)

Det framkom en önskan bland de som arbetar i kroglednig om mer insatser från polisen. Man menade att en högre polisenärvaro och fler tillslag skulle stävja brott. Det rådde dock delade meningar i frågan om polisen borde visa sig i uniform. En aspekt av detta som nämndes var att det skulle avskräcka gäster från att ta narkotika. En annan aspekt var att det skulle störa för mycket. Ett par av de intervjuade som arbetar i krogledning uttryckte stor frustration över bristande polisinsatser.

”... De går ju inte att få tag på, så därför blir ju hela kedjan rubbad...”(krögare)

c) Hur aktiva är krogarna i sitt ställningstagande mot narkotika?

Vilka åtgärder är man beredda att vidta?

Ansvarsfrågan

Det framhölls att huvudansvaret ligger på krögaren, och att det delegeras till vakterna. En restaurangchef betonade vikten av att hela personalen agerar om de märker något. Två andra personer i krogledning poängterade också samhällets ansvar att följa upp.

”... man vill att det ska ske är ju ... från diskplock ut till dörrvakt till, i förlängda armen, polisen, till kriminalvården alternativt vanlig vård då.... det här har luckrats sönder... det händer ... ingenting... vi har ju ingen möjlighet att ... kalla till terapi ... eller ... avvänjningsgrupp. ... det enda valet vi har, om ... det är så alarmerande, det är ju att ringa polisen så de får plocka in honom. Det blir ju också ett ganska... stort ansvar...” (krögare)

En krögare framhöll svårigheter med stort ansvar och små befogenheter:

”... vi kan inte plocka in folk och ta prover på dem och sån´t va´. Det är lite det man behöver egentligen för att få det svart på vitt, så är det enkelt att neka dem...”

”... är det någon som vi tror så portar vi den för gott.... sedan vet jag inte ... hur våra rättigheter ser ut ... det är olika lagar som går in i varandra och, eh, du är skyldig att neka dem i en lag, men sedan kanske du inte har rätt att neka dem enligt en annan lag ... diskrimineringslagen ... när det gäller av etnisk bakgrund och homo .. att de hänvisar till att de tillhör någon av de här grupperna...”

En restaurangchef uppgav att de tidigare hade haft en försäkring för personalen, med tillgång till samtalshjälp för den som behövde, vid exempelvis drogproblem.

Utbildning

Det uttrycktes en åsikt att man borde satsa ännu mer på utbildning. Flera av de som arbetar i krogledning nämnde att man redan utbildar sig mycket och tar ett stort ansvar där.

” ... folk, vakter, krogpersonal, vi utbildar oss, liksom vi försöker höja nivån, jag har ju ändå varit med i 15 år nu. Nivån från det att jag började ... det går inte ens att värdera hur många procent det har ökat, professionalismen. ...” (krögare)

Personalrekrytering och policy

En krögare nämnde personalen som en viktig faktor i krogens profilering. Han framhöll att personalen tar dit sina vänner och bekanta, vilket kan sätta en prägel på krogen redan från början. Ordningsvaktschefen nämnde personalrekrytering som en viktig policyhandling:

”... är de kända bland, ... partyfolk som använder droger ska vi inte anställa dem. Vi ska ha en djupgående undersökning ... om vilka människor det är ... politiken från ledningen ... vilka värderingar som är viktiga. Det måste basuneras ut ofta på möten via ... mail till personal. Påminna dem om detta via policyhandlingar.”(ordningsvakt)

Det framkom mellan raderna hos flera personer vikten av vilka signaler krogen ger. En restaurangchef framhävde särskilt vikten av en tydligt uttalad policy:

”... måste krogen ha en jättetydlig policy ... att det är ingenting vi accepterar... Och gäster lär ju sig snabbt var det är OK... och var det inte är OK att vara påverkad...”

Samma person uppgav också att deras krog har en skriftlig handlingsplan, där man kräver att de anställda accepterar att ta drogtest vid misstanke. Hon nämnde att sökanden som vägrar drogtesta sig inte anställs.

”De får ingen anställning hos oss, för det är det första du går igenom ...”

En bartender uppgav att det finns en dubbelmoral hos vissa krögare och vittnade om en liberal inställning på krogar där man upptäckt personal som drogat:

”... du kommer aldrig att få någon krögare att säga att jag har personal som använder narkotika, men så länge de sköter jobbet så är det ok. De kommer att hålla med dig om narkotikafri arbetsmiljö. De håller alltid med alla myndigheter och sen gör de som de själva vill ... på många ställen handlar det mycket om att bara tjäna pengar o då skiter krögaren i vem det är som betalar och med vilka pengar det betalas ...”

”... De flesta gångerna så är det ingen som säger nåt, sköt du ditt, så sköter jag mitt”. Vid ett tillfälle var det krögarna som höll på och då var det ju lite svårt att säga nåt...”

En annan uppfattning som framkom var att de som drogat har tappat respekten, då det inte upptäcks eller får några konsekvenser, att vara narkotikapåverkad på krogen.

Åtgärder som vidtagits i förebyggande syfte

Ordningsvaktchefen beskrev hur man kan profilera sig för att från början undvika att dra till sig människor som använder narkotika. Han nämnde musik och inredning, teman som återkom i andra intervjuer.

”... de här antidrogefaktorerna när det gäller att nischa och profilera stället... inte köra för hård musik, ...även om den är hitlistebetonad. Belysning, inga mörka hörn ... Det behöver inte vara städbelysning, men det ska ändå vara ljust. Man ska ha en överblick över alla...”

Nattklubbschefen uppgav att de hade auktoriserade vaktbolag med hårda regler. Han nämnde också anmälningar och vittnesmål som en viktig preventiv åtgärd, för att avskräcka narkotikaligor från krogen.

”... det skrämmar väl bort de här ... som kommer i sina bilar, de ... känner att den där krogmiljön, ... där har vi ingenting att göra. ... stoppa den här tunga kriminaliteten,... det går ju ut ett rykte att vi inte viker oss, vi gör anmälningar ... vi kommer till rätten och vi sitter där och vittnar ... ett jätteviktigt jobb då, eh, för de här gängen ...”

Andra metoder som nämndes var en razzia och metoder för att avslöja och identifiera personer som använder droger på krogen.

”... för att få se hur stort det problemet är..., då vet vi ju svart på vitt även om vi inte kan använda oss av det så, men vi kan ju neka folk liksom, folk vid dörren, som en åtgärd... På det där ...planerade tillslaget som vi gjorde med ... narkotikaspän ... då var det ju ett antal personer som åkte fast ... och då, då är det ju lätt att neka dem hädanefter. Ehm, ett bra sätt!”(krögare)

Förhållningssätt gentemot gäster som upptäckts använda narkotika

Det framkom i intervjuerna lite olika förhållningssätt gentemot gäster som upptäckts drogpåverkade. En restaurangchef menade att personen är välkommen en annan dag. En annan restaurangchef nämnde att personen var välkommen, men helst inte dagen efter, utan att hon helst skulle vilja markera en tid. Samtidigt framhöll hon att det är svårt att kontrollera att personen inte kommer in, då det kan vara olika vakter vid dörren olika dagar. En krögare uppgav dock att de konsekvent portar personer som upptäckts drogpåverkade och att dessa inte är välkomna igen.

Vad som görs på plats

Ett par personer framhöll vikten av att ständigt vara observant och kontrollera, och på olika sätt försvåra för gäster att inta narkotika. Det framkom att det främst är på toaletterna som det misstänks att gästerna tar droger, att de ofta går in två eller flera stycken på samma toalett och att toaletterna därför bevakas speciellt. Ordningsvaktsschefen nämnde att man kallat på polis, vid ett par fall när det funnits tydliga tecken på drogpåverkan hos en gäst.

”... du måste jobba hela tiden, ... med vakter sätta in olika tider, bryta mönster så att de handlar annorlunda, ... om du känner att det blir mycket spring ut och in, ha vakter ända från du öppnar på morgonen, fråga och vara på dem som iglar... du måste vara observant ... det går ju alltid i perioder ...” (restaurangchef)

”... Vid något tillfälle, och det får vi nog inte, ... så har vi till och med öppnat toalettdörren ...”(nattklubbschef)

”Ja, vi är ju stressiga runt toaletterna. Vi är där ... väldigt mycket. Vi plockar glas, vi går in ... har vi skapat en väldigt oharmonisk miljö för den som skulle vilja ... använda narkotika. Det har hänt att vi har fått ... misstankar ... Då har vi knackat på dörren och stressat och frågar varför de går in så många, vi vill att en och en går in, vi frågar om allting är OK. ... vi har även haft fall där det kommit ut folk ... Då har vi tillkallat på polis, det har hänt vid några tillfällen...”(ordningsvaktsschef)

Vad som kan göras mer

En nattklubbschef ansåg att det finns mycket som kan göras, bland annat att sätta upp skyltar på toaletterna om att man samarbetar med polisen, något han också efterfrågat. Han uppgav sig också ha övervägt att korta av toalettdörrarna nedtill och upptill, för att försvåra för gäster att gå in två stycken på toaletten och knarka.

2. När och var florerar det mest narkotika? Hur intas den?

a) När förekommer det mest droger på krogen?

Vardagar eller veckoslut?

Nattklubbschefen antydde att problemen är större under veckosluten, eftersom det är få krogar som har öppet på veckodagar. En annan uppfattning som framkom är att drogförekomsten är större på söndagar och i veckan än på fredag-lördag och att många med udda arbetstider använder mycket narkotika.

”... vi kör ju till 3 på torsdagar och 4 fredag, lördag. ... största problemet det har vi väl på torsdagar. Det är en annan typ av folk ute på ... veckodagar och så, och det kanske, ... mer droger ... jag har hört att folk kan gå upp och jobba då, inte samma typ av baksmälla ... och lite trendigare folk ... i karriären, det blir lite slemmigare fredag, lördag. Söndagar tror jag det är extremt mycket ute ... De som är på nattklubb på vardagar och även på söndagar då, med mycket restaurangare och annat folk som har lite udda arbetstider.” (krögare)

Har krogens öppettider någon inverkan?

De intervjuade hade olika uppfattningar i frågan om det finns en koppling till öppettiderna. Ett par personer framhöll att narkotikan är förknippad med att man vill festa länge och att de samlas på ställen med sena öppettider.

”... de här människorna är ju inte trötta. De är ute och de vill ha kul så länge som möjligt, gärna till tio på morgonen om det skulle fungera. Och när man stänger sent så är det ju såklart där man går, de går inte hem och lägger sig...”(ordningsvaktchef)

En bartender ansåg att problemet skulle ha funnits oavsett öppettider, då han menade att det är kopplat till ett beroende. En annan person anknöt till uppfattningen att problemet är störst på vardagarna, och att det därmed inte kan vara kopplat till öppettider. Ytterligare ett argument mot att öppettiderna skulle påverka var som följer.

” ... tar folk narkotika kvart i fem på morgonen? Då kan man väl inte somna förrän ett på dagen? ...Så att det låter ju som att inte det riktigt stämmer... Om ... det är bråk utanför en krog när den stänger klockan fem ... än ... klockan två ..., så upplevs det som mycket jobbigare, därför att klockan fem ... finns det inga poliser ute. Det är ju det som är problemet ... folk blir inte aggressivare klockan två på natten eller fem ...” (nattklubbschef)

Två av de som arbetar i krogledning framhöll att nattklubbarna inte kan stänga tidigare utan att marknaden skulle öppnas för svartklubbar. Detta ansågs som något som kan förvärra drogsituationen, men att det kanske också förenklar för polisen att veta var drogerna finns. En krögare säger:

”... uppstår det ett gäng svartklubbar, då får det väl göra det. ... uppstår det svartklubbar så får ju faktiskt polisen lösa det problemet...”

b) Var finns de största drogproblemen? Var intas drogerna?

Typ av ställen som drar till sig narkotikaproblem

Flertalet uppgav att problemet idag finns överallt och är oundvikligt. En krögare menade att olika krogar har olika slags drogproblem, beroende på målgrupp.

”... en krog som är nischad på en liten bättre publik, ... med en bättre bakgrund, bättre förutsättningar, så har de liksom mycket kokainproblem. Är det mer liksom en sunkig ölhall ... då har du lite sämre droger och billigare droger som florerar omkring...”

En restaurangchef beskrev det som ett problem som flyttar sig i takt med att klientelet flyttar sig mellan krogarna. Det framgick också att skilda krogar kan ha olika arrangemang olika veckodagar. Då olika arrangemang drar till sig olika typer av kroggäster kan drogförekomsten variera med typ av arrangemang. Det nämndes också att det kan finnas på olika fester och på specifika raveställen. En krögare ansåg att det finns ställen där det är mycket stor förekomst av droger.

”... det finns ju krogar, vissa kvällar då du kan gå in och merparten är berusade av annat än alkohol. Och det är väldigt, väldigt tydligt. ...”

Det framkom en uppfattning att trendiga ställen drar mer narkotika, då det är mycket trendfolk som använder narkotika. Ett par personer spekulerar även att ställen som har kriminella gäster drar till sig mer narkotika:

”... jag tror att det, ... det caterar nog lite det folket. Det blir lite nyfikenhet och det blir lite att det kan generera mer. Jo, det kan det nog, ja. Det stryker jag under på.” (restaurangchef)

Den allmänna uppfattningen bland de intervjuade var att det är på nattklubb som drogproblemet är mest frekvent. Ett par personer kopplade detta till att personer som vill festa länge ofta använder narkotika.

”...de som vill festa går på de ställena som har öppet längst o det finns väl skäl att tro att de flesta användarna av narkotika är på ställen som inte stänger före klockan 05 ...” (bartender)

Musikval och lokalernas utformning

Flertalet uppgav att musiken har stor betydelse för vilka gäster som kommer. En person nämnde reggae, men i övrigt var det house, trance, techno och rave som förknippades med droger. Ett sätt att undvika droger framstår därmed att, som en restaurangchef nämnde, nischas sig på lugnare musik som håller pulsen nere, eller som en bartender sade, välja discjockeys som bara spelar viss musik.

Vad gällde interiören ansågs överblick över gästerna och lokalen, särskilt hörnen, som viktigt, liksom att det inte är alltför mörkt. En restaurangchef sade:

”Du måste ha en lokal där du inte har en massa hörnen, givetvis, eller ... döljande till exempel spel i hörnen eller ... några Jack Vegas-maskiner eller ... saker som gör att det blir folksamlingar i hörnen. Eeh, toaletter... så krångligt som möjligt för att kunna ta det och så lyhört ... att man blir väldigt nogig om man är där inne och skulle göra någonting...”

Intas narkotikan innan man kommer in eller inne på stället?

Det fanns en uppfattning att gästerna är drogpåverkade redan vid ankomsten, då det är svårt att ta inne på krogen. En annan uppfattning var att narkotikan tas redan på förfesten, men att det tas igen under kvällens gång. En restaurangchef antydde att gästerna tar sig ut

och går runt hörnet för att ta droger. Två krögare framhöll att gästerna kan komma in påverkade, då de ofta lyckas dölja att de är drogpåverkade.

”...jag har ju stått i dörr ... många år ... När de kommer uppträder de liksom, många gånger väldigt, väldigt bra. Du får ju ... syna dem in i minsta detalj.”(krögare)

En person menade däremot att drogerna tas inne på stället, med hänvisning till att det inte går att komma in påverkad där han jobbar.

Drogerna tas dolt

En bartender ansåg att ecstasy i princip kan tas överallt. Ingen av de tillfrågade uppgav sig dock ha sett droger tas öppet eller sett någon ta i baren.

”Nej, det tror jag ingen skulle våga.... det är ju inte socialt accepterat i dag att ta droger... Och de vet att de kan bli portade från stället om de skulle åka fast, och de andra gästerna då, de blir stämplade som folk som knarkar ... så att det har jag aldrig sett eller hört talas om här.”(krögare)

Det fanns en allmän övertygelse om att det är på toaletterna som drogerna tas. Särskilt handikapptoaletten framhölls som attraktivt för droganvändare, då den är fräschare, rymligare och det är lättare att gå in flera personer samtidigt.

”... Helt, helt klart, toaletterna. ... de gångerna vi har hittat narkotika eller blivit ... misstänksamma... det har alltid varit toaletterna.”(nattklubbschef)

c) Hur införskaffas drogerna och hur intas de?

Finns det något samband mellan dryckes – och drogvanor?

Försäljning

Flera personer trodde att handeln sker utanför krogen långt innan. Ett par personer ansåg att det inte sker försäljning på krogen. De hänvisade till vakternas förmåga att hålla kriminella utanför, respektive till att organiserad försäljning på krogen skulle vara för riskabelt. Andra framhöll dock att det förekommer försäljning på krogen.

”... Går du på vissa klubbar och dansar till en viss musik, då går det inte heller att undvika ... att bli, bli erbjuden ... partydroger som funkar med dansmusik då...”(krögare)

”... Alla ... kan få tag i nåt oberoende på om man är på förfest-bar-nattklubb-efterfest. Jag ... tror att man knyter mest kontakter på baren efter förfesten...”(bartender)

En krögare antydde att det kan förekomma försäljning vid toaletterna. Några av de intervjuade ansåg att försäljningen sker genom kontakter inne på krogen. En bartender yttrade följande:

”Det är nog tillfället många gånger... Jag tror att det är en bekant som har kanske. Två kompiskretsar bort, är det en kille som har tillfälle, chans att testa.”

”... det är nog en grupp, ett fåtal, så sprider det sig utåt. Till bekanta, löst bekanta...”

Samband mellan dryckes – och drogvanor?

Nästan alla intervjuade nämnde att det är centralstimulerande droger som kokain, amfetamin och ecstasy som märks på krogarna. Flera av de som arbetar i krogledning framhöll dock att det kan vara olika droger som tas, beroende på ställe och klientel.

En av frågorna som ställdes i intervjuerna rörde ifall partyknarkarna dricker alkohol eller om de håller sig till vatten, vilket varit brukligt i rave-/housekretsar. En person menade att de inte dricker alkohol, utan nöjer sig med drogruset. Flertalet framhöll däremot att narkotikaanvändarna inte avstår från alkohol, utan tvärtom dricker stora mängder, och att rave-/housekulturen försvunnit från Avenyn:

”... Men däremot de här vattendrickarna ... det är just den eran av folk som inte jag, jag ser längre, för de tillhörde den här techno, housekulturen. Det är ju inte trendigt med housemusik längre. ... nu har de försvunnit till mindre och mindre ställen, och kör obskyra klubbar och grejer... de finns inte längre, inte i den miljön kring Avenyn ...”(krögare)

De som framhöll att partyknarkare dricker mycket ansåg att narkotikan tas för hålla sig ”fräsch”, trots ett stort alkoholintag. Det var då centralstimulantia som avsågs.

” ... då tycker många att det är bra o festa på ’kola’ (kokain), man raglar inte, man luktar inte, man sluddrar inte och så vidare...” (bartender)

”... det man slås av är att självklart vill du testa effekten av ... kokain, amfetamin. Men sedan så blir det ju liksom ett medel ... Man får inte bli för full, du får inte bli kanon längre för det är inte ... fräscht. Däremot om du är toppad som en örn, det är helt OK...” (krögare)

Samma krögare beskrev hur många växlar mellan alkohol och droger och framhöll att det inte längre är accepterat i vissa kretsar att bli alltför alkoholpåverkad.

”... sedan måste det ju fyllas på hela tiden.. För oftast, människor som använder sig utav ... amfetamin och kokain och, och så... dricker ju oftast rätt häftigt med sprit. Det tillhör ju liksom hela framgångskonceptet. Det är champagne och det är helrör och hela grejen och så... De blir ju inte kanon, tack vare att de har grundat med, med pulver då, från början. Och sedan när de känner att de börjar bli lite onyktra, ... fyller de ju på med, med droger, och så blir de fräscha igen, ja, ja men då får jag hålla ner mig och bli lite full igen...”

”... man har så bra koll, ... man blir inte tröttfull, som du blir om du krökar mycket, Och du kan dricka hur mycket som helst... det är inte fint att somna på fyllan, men det är OK att stå och studsas i tre timmar.”

3. Övriga frågor

a) Är krogen en miljö där många lockas att prova droger?

Flera tillfrågade hävdade att drogdebuten inte sker på krogen. Nattklubbschefen framhöll att den som provar droger första gången gör detta under lugnare former. En annan aspekt var att drogdebuten ofta sker i skollåldern, innan man börjar jobba i branschen (för den som är kroganställd) eller släpps in på krogen. En person lyfte fram krogarnas åldersgränser som en orsak till att unga testar droger på gatan.

”... först kommer de inte in innan de är 18-20 år, ... killar behöver ju vara 25 för att ens komma in ... så är det dyrt ... kan du köpa några ecstasy eller något annat för en 50-lapp och få ett rus... Lättillgängligt ... du behöver inte ens komma in på någon krog ...” (restaurangchef)

Det fanns också en uppfattning att drogdebuten kan ske på krogen. En hypotes som framkom var att många kan falla för frestelsen att prova droger när de är berusade i en festlig miljö där det förekommer narkotika. Nattklubbschefen spekulerade att särskilt unga kvinnor med god bakgrund debuterar i samband med krogbesök, även om drogintaget sker hemma innan de går ut. Han menade också att många provar droger för första gången i sammanhang som rockfestivaler och på vissa klubbar där de erbjuds partydroger som är förknippade med dansmusik.

b) Vilka kategorier av människor använder narkotika på krogen?

Vanliga människor

Det fanns en allmän uppfattning bland de intervjuade att narkotikabruket är utbrett bland alla kategorier av människor och att den som tar droger kan vara den man minst anar.

”... det är så många gäster som du inte skulle drömma om ... som tar...” (restaurangchef)

”.... Idag kan personer påträffas, ... som ... ser ut som vem som helst. Normalt klädda, och har ett beteendemönster, alltså när de kommer in när de anländer, som inte avviker från standardgästen. ...”(ordningsvaktchef)

Flera personer nämnde att det var lättare för 5-10-15 år sedan att kunna peka ut en typisk partyknarkare och att det då ofta handlade om välklädda, modemedvetna personer. En person beskrev dessa som en kategori av folk som levde ett extremt uteliv, men att detta är en period som försvunnit. Det framhölls att det är både kvinnor och män som drog på krogen och alla socialgrupper. Det har blivit mer accepterat, lite ”fräckt” och förknippas med att ha kul och den som tar droger på krogen ser inte sig själv som kriminell.

”... frekvensen bland vissa målgrupper är ju större. ... men ... Benny på lagret, han drar också droger. Och han, han behöver inte ha någon trasig bakgrund ... Stina sjuksköterskan, Lisa handelsstudenten ... Det har blivit liksom en liberalisering genomgående...”(krögare)

”... nu är det alla socialklasser. Det är sjuksköterskan på Sahlgrenska som drar amfetamin en lördagskväll, och det kan lika gärna vara rikemansungen från Örgryte. ... Nu är det en accepterad sak ... lite spännande, det är fräckt ...” (krögare)

”... Lisa, 25 år ... på reklambyrå ... upplever sig inte som kriminell ...” (nattklubbschef)

Ett par personer menade att det är en bred åldersgrupp som använder droger. En av dessa, en restaurangchef, ansåg att de mest intensiva krogknarkarna är mellan 18 och 30 år. Den andra restaurangchefen spekulerade om drogbruk hos invandrare, men framhöll att det är svårt att uttala sig i det, då detta är en grupp som inte ses lika mycket på Avenykrogarna.

Människor med en trendig livsstil?

Flera personer menade att det främsta festknarkandet förekommer hos ”innefolk” och hos människor med en god social och ekonomisk situation. En aspekt av detta var att narkotika inte ger baksmälla, utan är mer fördelaktigt för människor i karriären, som arbetar mycket. Det förknippades också med att synas och utmärka sig.

”... Det är en annan typ av folk ute ... på veckodagar ... att folk kan gå upp och jobba då, inte samma typ av baksmälla ... lite trendigare folk, folk i karriären, ...”(krögare)

Det fanns också uppfattningen att valet av drog styrs av ekonomin, och att människor med mycket pengar använder mer partydroger.

” ... jag upplever det som att det är människor som faktiskt har det ganska bra ställt och det, det kan vara allt från att de jobbar på reklambyrå, de kan pyssla med IT, de kan vara aktiemäklare, ... om de då är lite framgångsrika och har gjort lite affärer ... många människor som jobbar väldigt hårt, som vill på något sätt, göra någon verklighetsflykt när det blir lördagskväll, gör det med, ... kokain då. Eh, men andra krogar svarar säkert annorlunda, för de kanske har annan, vi har ju den här lite vackra folket, om du förstår vad jag menar.”(nattklubbschef)

”... människor som använder ... de här partydrogerna... amfetamin och kokain ... dricker ju oftast rätt häftigt med sprit. Det tillhör ju framgångskonceptet...”(krögare)

Restaurangpersonal

Flera av de tillfrågade uppgav att de trodde att många i branschen själva använder droger. En krögare menade att det är mest droger ute på veckodagarna och att det också är mycket restaurangfolk ute då. En bartender uppgav att restaurangfolk festar mycket och är ute mycket under veckorna, fastän de går till sina egna ställen. Han menade att restaurangfolk umgås mycket sinsemellan, då de har speciella arbetstider. Den andra bartendern framhöll även att de sena arbetstiderna, liksom mycket festande efter arbetet, kan göra att droger kan bli ett sätt att orka:

”... man rycks lätt med i att festa när man jobbar på krogen. Om ... man jobbar på ett ställe som stänger ... 02, så går man kanske själv ut vid den tiden, så festar man till klockan 05... Sen kommer man hem o så sover man o sen skall man jobba igen och så blir det fest igen. Kanske det blir så att man tar för att orka ... man skulle ju inte ta om man hade ett Dolly Parton-jobb (nine to five). Men jag tror att de människorna skulle ha samma uppfattning om de bytte jobb – det är nog pulsen i arbetet som gör det.”

Arbetet på krog beskrevs som slitsamt. Samtidigt framställdes själva krogmiljön som lite glamorös och som en verklighetsflykt, där man lever ett eget liv med mycket festande. Närheten till droger nämndes också som en viktig bidragande orsak till att personalen använder narkotika.

”... många personer i den här branschen ... blir alkoholister. Många, många.... De dras in i detta hela tiden, det är så enkelt att dricka. Samma med narkotika naturligtvis. Om man jobbar på arbetsplatser där det är, eh, figurerar en del narkotika, ... så naturligtvis blir det lättare för personalen att dras in i det ...”(ordningsvaktschef)

En av bartendrarna trodde inte att det är vanligt att personal tar narkotika på jobbet. En annan uppfattning var att det kan skilja sig åt på olika ställen, och att det kan förekomma mer på nattklubbar, där det inte märks lika mycket. En restaurangchef uppgav att det var värre förr med missbruk bland personalen, då man drack tillsammans med gästerna och tog droger för att orka. Hon ansåg att personalen numera är mer professionella. En annan restaurangchef menade att kroganställda inte använder så mycket droger, även om många har provat.

En fälla att fastna i?

En bartender framhöll att partyknarkande handlar om ett beroende och en krögare beskrev hur gamla bekanta som slutat ännu kan känna suget efter droger.

”... 8-9 år sedan ... house, technosvängen, ecstasyn i ... krogmiljön. ... Men det var en viss typ av kategori av folk ... som levde ett ... extremt uteliv ... när man pratar med dem ... de kan inte gå ut och ta en öl utan att känna suget efter droger. ...”

En person framhävde vikten av att kolleger tar ansvar och vågar agera om de misstänker att en arbetskamrat har problem.

”... här har man ett stort ansvar som kollegor, ... att agera, och inte vara rädd att agera. ... Misstänker man något, någon så måste man vända sig ... till någon som kan agera. Eeh, för att hjälpa en människa först och främst, och för också att upprätthålla den kvalitén som arbetsplatsen skall stå för.”(ordningsvaktschef)

c) Tankar om stödinsatser till människor med riskbruk och missbruk

Det framhävdes att partyknarkare inte upplever sig ha ett problem, då deras liv fortfarande fungerar någorlunda bra.

”... Det är på väg att gå fel, men jag har inte kommit dit riktigt än. ... jag ligger efter med, ... med betalningar och vad det nu må vara, och att man ser att det blir ett fokus på missbruk istället för, för de här vanliga, basis som man hade innan, liksom...”(restaurangchef)

En tröskel som behöver sänkas

Flera av de tillfrågade uppfattade det som ett avgörande första steg att förmå personen att inse sitt behov av hjälp. Det sågs som ett stort steg att söka hjälp och som en tröskel som behöver sänkas. Därför, menade de, behövs ett alternativ till den öppna narkomanvården, då denna är så förknippad med tunga sociala problem.

”... problemet är ju inte likadant ... heroinmissbrukaren måste ha hjälp. Och det har gått upp för honom själv ... För att få partyknarkaren att söka hjälp så tror jag inte att de två ska behandlas i samma rum. Eller på samma enhet ... För att jag har väldigt svårt för att tro att

partyknarkaren ... skulle se att han hade något, ... om du jämför med han heroinmissbrukaren.”(restaurangchef)

Rätt sorts hjälp

Det framhölls också vikten av att personen får rätt sorts hjälp, när han eller hon tagit kontakt och att det är viktigt att tydliggöra vad det finns för hjälp att få. Det framkom även ett önskemål om en instans dit man kan vända sig som krogpersonal, för att kunna hjälpa en person med drogproblem, eller om man själv är i behov av hjälp.

”... Jag tror det finns väldigt många, ... som skulle ... velat haft möjligheten att prata med någon som kan problematiken ur branschens perspektiv, utan att gästen kanske känner sig direkt som ett socialt missfall nu, för gästen kanske ... är socialt ... förankrad ... men kanske ändå upplever att hon eller han befinner sig i farozonen ...”(ordningsvaktschef)

DISKUSSION

Det fanns vissa skillnader i svaren i intervjustudien jämfört med enkätstudien, vilket kan tänkas bero på att det är lättare att vara öppen i en anonym enkätstudie än mot en fysisk person. Intervjuaren var dessutom en representant för myndigheterna, även om det betonades att han var utan myndighetsutövning. Om detta kan ha påverkat de intervjuade är det svårt att uttala sig, men en möjlighet är att de kan ha blivit mer försiktiga med vad de berättade och mer måna om hur de framställde sig själva och sin krog. Något annat som kan ha inverkat på resultatet är att det var en övervikt av personer från krogledningen i urvalet (5 av 8 intervjuade). Kanske hade det gett fler infallsvinklar om det varit en större spridning över de olika yrkeskategorierna i branschen. Värt att tillägga är också att de intervjuade representerade olika ställen med olika klientel, vilket kan bidra till variationen i svaren.

1 Inställningen i krogbranschen till att det finns droger på krogen

Upplevs narkotikan som ett problem bland de som arbetar på krogen?

Det framkom olika uppfattningar bland de intervjuade huruvida drogpåverkade påverkar ordningen och säkerheten. Samtidigt som flera personer ansåg att narkotikarus är nyckfullt, med risk för feltändningar, och att drogpåverkade är mer aggressiva, nämnde andra att gäster kan uppföra sig väl trots narkotikapåverkan.

Frånsett att de intervjuade inte själva brukade droger uppstår här en fråga om huruvida egna narkotikavanor hos personalen skulle kunna bidra till en acceptans mot drogpåverkan hos gäster. I enkätstudien framstod kroganställda som en grupp med stor erfarenhet av narkotika, där 28% uppgav sig ha använt droger det senaste året. 17 % hade gjort detta på krogen i Göteborg, något som borde kunna öka toleransen mot gäster som gör likadant. Det framgick också i intervjuerna att kroganställda umgås mycket sinsemellan. Detta ökar troligheten att man umgås i kretsar där det finns droger, något som också kan tänkas bidra till en liberal inställning. Detta resonemang kan ge en möjlig förklaring till ett resultat i enkätstudien, där så många som 22% ansåg att en drogpåverkad gäst ska få vistas på krogen om den uppför sig väl.

En annan intressant fråga är i vilken mån man överser med drogbruk bland gäster som uppför sig väl, om de köper mycket i baren och drar fler gäster till krogen. Att så kan vara fallet på vissa krogar är något som antydde i ett par intervjuer. Det framstod ju som att många som använder droger också dricker mycket alkohol. I den mån detta stämmer får uppfattningen att krogarna förlorar pengar på drogförekomsten revideras.

En oroshärd som omnämndes är de kriminella gängen förknippade med narkotikan, en verksamhet där det också förekommer vapenhot. Kanske bidrar detta till att själva narkotikan kan upplevas som mindre problematisk. En viktig aspekt av detta är naturligtvis arbetsmiljön för krogpersonalen.

Finns det en acceptans i krogbranschen för narkotikan på krogen?

Frågan om en högre polis närvaro blir särskilt relevant i frågan om den organiserade brottsligheten bakom narkotikan. Det uttrycktes dock hos ett par av de intervjuade en stark

frustration över bristande polisinsatser mot narkotikan på krogen. Som nämnts tidigare har de önskemål som framförts om detta uppfyllts efter det att intervjuerna genomfördes, genom påverkan från RUS.

Något som man får leva med så länge man håller sig kvar?

Parallellt med det engagemang som uttrycktes i önskemålen om samhällsinsatser framkom en viss tolerans mot narkotikan på krogen. Det framkom att problemet med droger på krogen är stort och har blivit en del av vardagen. Även här blir det relevant med frågan om personalens egna drogvanor och umgänge och i vilken mån detta bidrar till en förhöjd acceptans.

En annan aspekt som nämdes i intervjuerna är den ibland bristande respekten för dörrvakter, hur lätt det är att smuggla in droger och svårigheter med att upptäcka att någon tagit droger. Detta kan tänkas bidra till en känsla av resignation, av att det inte är någon ide att engagera sig. Något som understryker problemet är att det uppgavs finnas en acceptans även hos krogens gäster, blandat med en rädsla för att agera när de ser något.

Något som också uppgav bidra till en liberalitet i frågan är den höga omsättningen av personal i branschen. I den mån krogjobbet är tillfälligt kan det kanske kännas mindre motiverat att bry sig i drogfrågan, en inställning som skulle kunna öka acceptansen. Kanske kan liberaliteten också vara en effekt av de hårda arbetsvillkor som uppgavs bidra till personalomsättningen. Krogen framstår som en slitsam arbetsmiljö, som kanske inte lämnar krafter kvar till engagemang i annat än de rent praktiska arbetsuppgifterna.

Hur aktiva är krogarna i sitt ställningstagande mot narkotika? Vilka åtgärder är man beredda att vidta?

Befogenheter och ansvar

Ett par personer poängterade samhällets ansvar att följa upp när det uppdragas att en gäst använt droger, något som de menade fallerar. Detta gällde såväl polisinsatser som vård för den som upptäckts. Flera av de som arbetar i krogledning angav olika svårigheter, med stort ansvar och begränsade befogenheter, bland annat vad gäller att avslöja och bevisa att någon tagit droger:

Det nämdes också svårigheter med att porta personer som tidigare använt droger på grund av lagar som går in i varandra och där personen kan hävda att den tillhör en minoritet som inte får diskrimineras. Något som också framhölls är vakternas begränsade befogenheter att ingripa, trots misstanke om att en gäst har vapen, och hur mycket svårare det är att upptäcka en påse narkotika. Här framhövdes ett glapp mellan ansvar som åläggs krogarna och befogenheter de tilldelas. Det framstår som viktigt att samhället griper in i de avseenden krogarna inte kan tilldelas mer befogenheter. Ett större stöd till krogarna var också ett uttalat förslag på åtgärd som framkom i enkätstudien.

I intervjuerna uttrycktes ett engagemang bland de som arbetar i krogledningen, där de i olika avseenden visade på ett behov av större stöd från samhället. Det framstår som att många krogar tar stort ansvar och vidtar olika sorters åtgärder mot narkotikan. Värt att påpeka är dock att intervjupersonerna var frivilliga. Frågan är om engagemanget mot droger är lika stort överallt och vilka åtgärder som vidtas på andra ställen. En intressant

fråga är vad kroganställda anser om detta. I intervjuerna vittnade en av bartendrarna om en dubbelmoral hos vissa krogar, där man säger sig ta avstånd från droger, men i praktiken struntar i det. I den mån kroganställda använder mycket droger, bör det därmed även poängteras vilket ansvar som ligger på krogledningen.

Förebyggande åtgärder

Det framstår som att mycket kan göras i kampen mot droger och att olika krogar fokuserar på olika åtgärder. Ännu mer borde kunna göras på de enskilda krogarna om de lär av varandra. Genomgående framstår det dock som viktigt att krogen är tydlig och konsekvent i sitt ställningstagande mot droger, gentemot såväl gäster som anställda. En intervjuerson ansåg att anledningen till att gäster tar droger på krogen är att de har tappat respekten, eftersom drogandet pågått så länge utan att upptäckas av personalen. Detta understryker vikten av tydlighet och policy liksom utbildning av personalen i att upptäcka narkotikapåverkan hos gäster. Dessa faktorer framhölls också av flera intervjuersoner som något viktigt och en krögare efterfrågade mer utbildning. Efter att intervjuerna gjordes har dessa önskemål tillmötesgått. RUS erbjuder numera också konsultation till krogar i att utarbeta en egen policy mot droger.

2. Drogernas när, var och hur

När förekommer det mest narkotika på krogen?

Det framkom olika uppfattningar om vilka dagar det är mest droger på krogen. En person hävdade att det var mer på helgerna, medan en annan uppfattning var att drogförekomsten är större på söndagar och vardagar. En tänkbar möjlighet är att båda alternativen är riktiga, men att det handlar om olika kategorier som använder vid olika tillfällen. Det framstår ju som att narkotikan är utbrett bland många grupper av människor. Kanske är det mer av "vanligt folk" som använder droger under veckosluten, medan det är människor med udda arbetstider som är ute i veckorna. Om kroganställda använder mycket droger och är lediga på söndagar och vardagar kanske det är dessa som syns då. Karriärfolk är en annan grupp som nämns vara ute mycket i veckorna, vilket kanske möjliggörs i den mån narkotika ger mindre bakrus än alkohol, och är ett sätt att festa och även kunna arbeta dagen därpå.

De intervjuade hade också olika uppfattningar i frågan om det finns en koppling till öppettiderna. Ett par personer menade att de som använder narkotika vill festa så länge som möjligt och därför samlas på ställen med sena öppettider. Denna syn fick stöd i uppfattningen att nattklubbar drar till sig mest narkotika, då de har öppet längst. En person som menade att problemet är värst på söndagar och vardagar ansåg att det inte är knutet till öppettider, och en annan person menade att problemet är kopplat till ett beroende och skulle ha funnits oavsett öppettider. Även dessa skilda uppfattningar skulle kunna spegla olika grupper av människor som använder droger. För människor som blivit beroende kanske öppettider har mindre betydelse, då de ändå skulle ha använt narkotika någon annanstans. För dem som förknippar droger med att festa till sent på natten i krogmiljö kanske öppettiderna är viktigare. Några personer ansåg dock att problemet inte skulle försvinna med kortare öppettider, då detta skulle lämna plats åt svartklubbar som skulle ta över narkotikaproblemet.

Var florerar det mest narkotika och var intas drogerna?

Typ av ställen som drar till sig narkotika

Många av de intervjuade uppgav att problemet idag finns överallt och är oundvikligt. En allmän uppfattning var dock att det är vanligast på nattklubb, vilket, som nämnts, några kopplade till deras öppettider. En person menade också att det borde vara lättare för personalen att ta droger på en nattklubb, där det kanske märks mindre. Här kan man tänka att det är lättare att dölja i mörker, trängsel, hög ljudvolym och berusade människor i rörelse. Detta borde gälla i än högre grad för kroggäster, som inte behöver fungera i en yrkesroll, utan har rätt att vara berusade.

I övrigt fanns det olika uppfattningar om var det förekommer mest narkotika. En möjlighet är att det är olika sorters drogproblem på olika krogar och att krogarna på Avenyn drar till sig mer av människor med ekonomi att använda dyrare droger, som kokain. Kanske har då dessa kategorier också råd med större mängder droger, vilket skulle kunna göra problemet större på dyrare krogar. Å andra sidan kan det finnas fler sätt att skaffa narkotika eller pengar till narkotika, varför problemet inte nödvändigtvis behöver vara mindre på krogar med gäster ur lägre socialgrupper.

Det framstår även som troligt att drogförekomsten kan variera med tillfälliga arrangemang på krogarna, så att problemet flyttar sig mellan krogarna. Detta skulle innebära att det inte handlar om vissa krogar som drar till sig mer knark, utan många, beroende på vilken målgrupp de riktar sig till för tillfället. En relevant fråga blir då vad för slags tillställningar som drar till sig droger. Musiken angavs ha stor betydelse för vilka gäster som kommer. Det var främst house, trance, techno och rave som förknippades med droger, men även reggae nämndes.

Det framhövdes också vikten av att ha överblick över gästerna, bland annat genom en någorlunda belysning och genom att undvika hörnen där det blir folksamlingar, där man kan dölja sig. Av resonemanget framgår att lokalernas utformning har betydelse, så att ställen med mindre belysning och mindre möjlighet till överblick underlättar för gästerna att ta droger. Ställen där det är svårare att ta droger skulle då dra till sig mindre partyknarkare. En annan hypotes som framfördes är att ställen med mycket kriminella drar till sig mer narkotika, men även omvänt, att ett ställe som fått rykte om sig att ha mycket droger kan dra till sig mer kriminella.

Var tas drogerna?

En uppfattning var att gästerna kan komma in påverkade, då de kan uppträda relativt väl. I enkätstudien, framkom att många tyckte att det var svårt att se om någon var drogpåverkad. Ordningsvaktchefen hävdade däremot att det inte går att komma in påverkad där han jobbar, utan att drogerna måste tas inne på stället. Det kan ses som ett naturligt svar från en ordningsvakt, att de inte släpper in någon som är synbart drogpåverkad. Det kan dock också spegla en verklighet, där exempelvis auktoriserade vaktbolag kan ha hårdare regler och mer utbildning i att se vem som är påverkad.

Det borde kunna variera mellan olika ställen, hur lätt det är för en drogpåverkad att komma in. Svårigheter med att skilja mellan alkoholrus och narkotikarus och det som nämndes, att drogpåverkade kan uppträda väl, borde kunna bidra till att drogpåverkade går igenom kontrollen. Det framkom i intervjuerna att man har haft stor hjälp av utbildning i att

upptäcka att någon är påverkad och det framfördes önskemål om mer utbildning, särskilt för vakternas del. En annan möjlig orsak till att drogpåverkade kan komma in skulle kunna vara att de känner någon av vakterna, ett dilemma som också en krögare uppgav sig ha drabbats av. Uppträder de då väl, kan det vara svårt att avvisa dem. En person nämde också en svårighet med att avvisa gäster som kan hävda att de tillhör en minoritetsgrupp.

I den mån droger intas på krogen fanns det en allmän uppfattning att det tas dolt. Särskilt toaletterna framställdes som ett stort problem och det är också de som bevakas. Ingen av de tillfrågade uppgav sig dock ha sett narkotika tas öppet eller sett någon ta droger i baren. Detta kontrasterar mot resultaten i enkätstudien, där så många som 43% under sitt arbetspass hade sett någon ta narkotika. Skillnaden mellan studierna framstår som svår att förklara. I intervjustudien hade alla utom en person lång erfarenhet i branschen, till skillnad från många av deltagarna i enkätstudien, och borde därmed ha större rutin på att vara uppmärksamma. En förklaring kan ligga i att enkätdeltagarna hade mer uppdaterade erfarenheter av droger och därmed en större medvetenhet. En majoritet (53%) av deltagarna i enkätstudien uppgav att de använt narkotika och 29% av dessa hade använt narkotika det senaste året. En ansats med intervjustudien var däremot att intervjua personer som inte brukar droger.

Hur införskaffas drogerna? Hur intas det? Samband mellan dryckes – och drogvanor?

Försäljning

Det rådde delade meningar i frågan om det sker försäljning på krogen. Några personer menade att handeln sker utanför krogen långt innan, vilket inte är otroligt, med tanke på att 38% i enkätstudien uppgav sig ha erbjudits droger på gatan. I den mån droger tas före krogbesöket borde också affären vara uppgjord i förhand. Detta utesluter dock inte att försäljning sker även på krogen. Den bild som framkom i enkätstudien var snarare att det är vanligt med förmedling av droger på krogen. I de intervjusvar som uppgav att det förekommer försäljning antydde att det kan ske på toaletterna. Det spekulerades att det är via kontakter som drogerna förmedlas och att det sprider sig till utåt via bekantas bekanta. En person ansåg att det ofta är en impulshandling att ta droger, en följd av att det florerar på krogen.

Typ av droger – samband mellan dryckes – och drogvanor?

Nästan alla intervjuade nämnde att det är centralstimulerande droger som kokain, amfetamin och ecstasy som märks på krogarna på Avenyn. Flera personer framhöll att droganvändarna inte avstår från alkohol och att ravekulturen, där drogerna kombineras med vatten, försvunnit från Avenyn. Det framhölls att det inte är accepterat att vara berusad i vissa kretsar, men däremot att vara drogpåverkad och att narkotikan delvis används för att kunna dricka mer. En person beskrev hur dessa personer växlar mellan alkohol och droger och menade att kombinationen partydroger och stora mängder alkohol har blivit en statusmarkering.

3. Övriga frågor

Är krogen en miljö där många lockas att prova droger?

Det fanns flera uppfattningar om huruvida drogdebuten görs på krogen. Kanske är det delvis en klassfråga vem som debuterar när, var och hur. Kanske florerar det mycket droger på mindre bevakade skolor i vissa stadsdelar? Samtidigt kanske unga med god ekonomisk bakgrund testat droger under föräldrafria fester. En möjlighet är också att debuten sker hemma på en förfest innan krogbesöket. Samtidigt framstår krogen som en miljö där det förekommer mycket droger och där det kanske är lättare att prova under alkoholberusning när hämningarna släpper. På vissa ställen, exempelvis nämndes rave-fester, där det florerar mycket droger kanske risken är extra stor.

Vilka kategorier av människor använder narkotika på krogen?

En liberalisering?

Det framkom bland de intervjuade att partyknarkande har blivit mycket vanligt de senaste åren och att det har blivit svårare att säga vem som använder droger på krogen. Det fanns delvis olika uppfattningar om vem som främst drog på krogen, vilket kan bero på att de intervjuade representerade olika krogar med olika klientel. En möjlighet är att partyknarkandet förekommer i alla socialgrupper, men i högre utsträckning bland dem som har råd att köpa mer. Dessa kanske också använder dyrare droger. En person hävdade att krogknarkandet förknippas med status och att kombinationen champagne och partydroger har blivit en del av framgångskonceptet. En annan person menade att många tar narkotika för att synas och för att "bli någon". Att droger blir en identitetsskapare låter som en destruktiv utveckling.

Krogknarkandet framstod i intervjuerna som en fråga som rör medelklassen och uppåt. En grupp som märktes mindre i diskussionen är människor från lägre socialgrupper. En förklaring till detta är att de kanske är mindre frekventa på innekrogarna på Avenyn. Därmed följer inte att problemet är mindre i dessa grupper.

Kroganställda - en utsatt grupp?

En grupp som framstod som särskilt exponerat för droger är restaurangpersonalen, ett tema som även berörs i enkätstudien, där det angavs att 28% använt droger det senaste året. 53% av de kroganställda mellan 18 och 24 år hade någon gång provat droger, jämfört med 23% i normalbefolkningen. I intervjuerna framhövdes flera olika aspekter av krogarbetet som bidragande orsaker. Arbetsvillkoren framstod som hårda, med hög ljudvolym, berusade och ibland otrevliga gäster och bråk. Man kan även tänka sig att det stundom är mycket högt tempo, för såväl bartendrar som serveringspersonal. Det är också relativt okvalificerade jobb, där personer som inte klarar av situationen lika bra är lätta att ersätta, vilket i sig kan upplevas som en utsatthet. Det framgår också en oro för kriminella element. Hårda arbetsvillkor kan bidra till behov av verklighetsflykt.

Samtidigt framställdes krogjobb som något romantiserat, något många kanske söker för att festa och där man lever i en egen värld. Krogmiljön framstod som en glamorös miljö som i sig är en slags verklighetsflykt. Närheten till droger gör att det är enkelt att prova och kanske är det lättare att prova själv om många i umgänget använder droger. I enkätstudien

uppgav 15% att de erbjudits droger på sin arbetsplats. En annan aspekt av krogarbetet som nämndes är de speciella arbetstiderna. Kroganställda umgås mycket sinsemellan, då de jobbar när andra är lediga och är lediga när andra sover. De sena arbetstiderna kan göra att festandet blir ett sätt att avsluta dagen. I ett arbete som präglas av fest kanske utelivet blir det naturliga umgängessättet blir att festa. Droger kan då bli ett sätt att orka.

Ett exklusivt problem?

Intervjuerna gjordes med personal från ineställen på Avenyn, utifrån tanken att dessa är trendsättare för många unga. Det hade varit intressant att undersöka utelivet i andra förorter och i andra stadsdelar, som Linnéstaden, Majorna och Gamlestaden, där det kanske finns andra grupperingar och subkulturer med andra drogvanor. Reggae är en musikstil med stort genomslag bland vissa grupper av ungdomar och framhölls också av en intervjuperson som en musikstil som drar till sig narkotika. Likaså angavs ravekulturen, som förknippas med droger, ha flyttat ifrån Avenyn.

En klassfråga?

Det framstod som att det, förutom branschens eget folk, är unga personer med mycket pengar och god bakgrund som använder narkotika på Avenyn. En hypotes är att många av dessa är uppvuxna i miljöer där de vuxna själva har levt ett ineliv, festat mycket, gjort karriär och haft lite tid till sina barn. En aspekt av detta är att ungdomar som vuxit upp med en sådan livsstil också har denna som förebild. I den mån sådana faktorer har bidragit till psykisk ohälsa kan denna grupp ses som en riskgrupp, där droger kan användas som ett flyktmedel.

Det framstår dock som att droger är utbredd i alla samhällsklasser. En viktig fråga är därför också vilka som drogar i andra socialgrupper och vilken bakgrund de har. En hypotes är att vissa ungdomar med annan social situation kan använda droger som en flykt undan exempelvis arbetslöshet eller andra omständigheter, där de upplever sig ha små möjligheter att utvecklas. Känslor av att vara misslyckade kan driva unga att bilda grupperingar med egna regler, i opposition mot det samhälle där de inte känner sig delaktiga. Kanske är särskilt dessa en riskgrupp för att hamna i de typer av kriminella gäng som står bakom hanteringen av narkotika. Detta har betydelse för var det är viktigast med stödinsatser. Kanske bör man prioritera grupper med mindre förutsättningar framför en socialgrupp som har ekonomi att gå i privat terapi eller rådgivning.

Tankar om stödinsatser för människor med riskbruk och missbruk.

Är drogandet bland unga människor ett symptom på psykisk ohälsa? Bruk av droger för att synas och få en identitet kan ses som en mycket destruktiv utveckling. Är drogvanor bland unga personer en förlängning av en psykisk ohälsa som startat långt tidigare? Det skulle i så fall rikta fokus mot förebyggande arbete i andra former och i långt tidigare skeden, men även betona vikten av att personerna får hjälp.

I intervjuerna framhölls det särskilt att personen inte söker hjälp förrän han eller hon upplever sig ha ett problem. Bland de förslag som framkom nämndes att man bör upprätta ett mellanled som riktar sig till människor som behöver hjälp, men inte upplever sig ha så

stora problem att de vill söka sig till sjukvården. Detta låter rimligt, då det kan vara svårare att inse egna hjälpbehov vid sidan av människor med tyngre problematik.

Kroganställda framstår som en riskgrupp, vilket bland annat kan kopplas till arbetsmiljö och arbetsvillkor. Detta kan behöva uppmärksammas som ett särskilt fenomen i såväl arbetsorganisation som företagshälsovård. Kanske kan förebyggande element vävas in i arbetet, som uppväger riskfaktorena i arbetsmiljö och arbetsvillkor. En restaurangchef nämnde att de tidigare haft tillgång till stödinsatser till enskilda anställda, något som också kan vara befogat. Detta framstår som ett sätt att visa både omsorg och tydliga gränser.

” ... Ja, man måste vara jättetydlig. Och inte som krögare ta det här så nonchalant, att det här händer på alla andra krogar utan min krog. Det händer på alla krogar.” (restaurangchef)

REFERENS

Andersson, M., Johansson, L., Magnusson, A., Bergman, L. 2005. Narkotika på krogen – En kartläggning av narkotikasituationen på Göteborgs restauranger. (www.rns-gbg.nu).

